

КОВАЛЬОВА О. В.,

кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри оперативного-
розшукової діяльності та інформаційної
безпеки факультету № 3
(Донецький державний університет
внутрішніх справ)

УДК 343

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.2.32>

ФОРМИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

У статті автор розглядає основні форми використання спеціальних знань в інформаційному забезпеченні досудового розслідування. Вказується, що використання спеціальних знань як спеціаліста, так і судового експерта в інформаційному забезпеченні досудового розслідування надає можливість отримати дані, котрі можуть безапеляційно підтвердити факт відношення конкретної особи до конкретного кримінального правопорушення або доповнити вже наявне коло речових доказів. З іншого боку, спеціальні знання вказаних суб'єктів також сприяють удосконаленню наявних інформативно-аналітичних та інших баз даних. Зазначено, що висновок спеціаліста, умовно кажучи, є попереднім дослідженням речових доказів та обстановки вчиненого кримінального правопорушення з метою своєчасного отримання первинної інформації, котра із часом може бути частково втрачена. Часткове повернення давно забутих форм оформлення досліджень осіб, котрі мають спеціальні знання, на сьогоднішній день дозволяють більш комплексно та відповідально підійти до інформативного забезпечення досудового розслідування. Тим більше, що у 2020 році статтю 72 Кримінальний процесуальний кодекс України також було доповнено частиною другою, в якій передбачено, що за завідомо неправдивий висновок спеціаліст несе відповідальність, встановлену законом. Відповідна зміна була внесена і у Кримінальний кодекс України, а саме: в ч. 1 ст. 384 було передбачено кримінальну відповідальність спеціаліста за надання завідомо неправдивого висновку. Підсумовано, що форми використання спеціальних знань в інформаційному забезпеченні досудового розслідування можна класифікувати наступним чином: за правовою природою: процесуальні та непроцесуальні; за спрямованістю: науково-технічні та техніко-криміналістичні; за суб'єктами: специфічні та загально-процесуальні.

***Ключові слова:** досудове розслідування, спеціальні знання, інформаційне забезпечення, спеціаліст, експерт, висновок.*

Kovalova O. V. Forms of using special knowledge in the information support of pre-trial investigation

In the article the author considers the main forms of using special knowledge in the information support of pre-trial investigation. It is pointed out that the use of special knowledge of both specialists and forensic experts in the information support of pre-trial investigation provides an opportunity to obtain data that can unequivocally confirm the fact of a particular person's involvement in a particular criminal offense or supplement existing evidence. On the other hand, the special knowledge of these entities also contributes to the improvement of existing information-analytical and other

databases. It is noted that the expert's conclusion, relatively speaking, is a preliminary study of the material evidence and the circumstances of the criminal offense in order to obtain timely primary information, which may be partially lost over time. Partial return of long-forgotten forms of research of persons with special knowledge, today allow a more comprehensive and responsible approach to the informative provision of pre-trial investigation. Moreover, in 2020, Article 72 of the Criminal Procedure Code of Ukraine was also supplemented by Part Two, which stipulates that a specialist is liable under a law for a knowingly false conclusion. A corresponding change was made to the Criminal Code of Ukraine, namely: Part 1 of Art. 384 provided for the criminal liability of a specialist for providing a knowingly false conclusion. It is concluded that the forms of use of special knowledge in the information support of pre-trial investigation can be classified as follows: by legal nature: procedural and non-procedural; by orientation: scientific-technical and technical-criminological; by subjects: specific and general procedural.

Key words: *pre-trial investigation, special knowledge, information support, specialist, expert, conclusion.*

На сьогоднішній день спеціальні знання широко застосовуються під час досудового розслідування, оскільки мають достатньо широкий спектр можливостей. Останнє забезпечується за рахунок вивчення всіх існуючих матеріальних об'єктів особами, котрі мають відповідну освіту. Враховуючи цінність спеціальних знань в інформаційному забезпеченні досудового розслідування, пропонуємо зупинитись більш детально на вивченні основних форм їх використання.

Відтак, на нашу думку, форми використання спеціальних знань в інформаційному забезпеченні досудового розслідування можна класифікувати наступним чином: **за правовою природою:** *процесуальні* – форми застосування спеціальних знань, котрі безпосередньо передбачені у кримінальному процесуальному законодавстві (участь спеціаліста у слідчих діях, проведення судових експертиз тощо); *непроцесуальні* – форми застосування спеціальних знань, котрі безпосередньо не передбачені у кримінальному процесуальному законодавстві, але є нормативно допустимими та мають інформативну цінність для досудового розслідування (консультативна та довідкова діяльність обізнаних осіб, наприклад, проведення попередніх досліджень матеріальних об'єктів); **за спрямованістю:** *науково-технічні* – застосування сторонами кримінального провадження знань, викладених у спеціальній науковій та науково-методичній літературі з метою інформаційного забезпечення діяльності у певному кримінальному провадженні; *техніко-криміналістичні* – безпосередня участь спеціаліста та судового експерта у забезпеченні досудового розслідування необхідною інформацією шляхом пошуку, виявлення та вилучення речових доказів із наступним їх детальним вивченням під час проведення судових експертиз. Основними підформами є висновок спеціаліста та висновок експерта; **за суб'єктами:** *специфічні* – діяльність осіб, котрі володіють спеціальними знаннями та навичками і можуть надавати консультації, пояснення, довідки та висновки під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок, а також осіб, які володіють науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, мають право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань [1]; *загально-процесуальні* – діяльність, котра полягає у застосуванні слідчим, оперативним співробітником або іншою обізнаною особою спеціальних знань у певній галузі, на яких в процесуальному порядку покладений обов'язок щодо збирання та оцінювання судових доказів (оцінка витворів мистецтва тощо).

Враховуючи те, що для нашого дослідження найбільшу цінність має техніко-криміналістична форма, оскільки саме вона складає ліву частку всіх інформативних даних,

отриманих за рахунок використання спеціальних знань, пропонуємо зупинитись на ній більш детально. Відтак, основними формами використання спеціальних знань у досудовому розслідуванні є висновок спеціаліста та висновок експерта. Тривалий час Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) не містив такого поняття як «висновок спеціаліста». Спеціаліста залучали для надання консультацій (усних або письмових) та безпосередньої технічної допомоги. З аналізу змісту ч. 3 ст. 214 КПК України вбачається, що висновок спеціаліста для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку може мати місце тільки до внесення відомостей до ЄРДР (протягом 24 годин). У разі незгоди з ... висновком спеціаліста особа протягом сорока восьми годин має право звернутися до дізнавача або прокурора з клопотанням про проведення експертизи. У такому разі дізнавач або прокурор має право звернутися до експерта для проведення експертизи із дотриманням правил, передбачених КПК [1]. Варто звернути увагу на те, що у 2018 році КПК України було доповнено статтею 298-1 (процесуальні джерела доказів у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки), в якій вказано, що процесуальними джерелами доказів у кримінальному провадженні про кримінальні проступки, крім визначених статтею 84 цього Кодексу, також є пояснення осіб, результати медичного освідування, висновок спеціаліста, показання технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису. Такі процесуальні джерела доказів не можуть бути використані у кримінальному провадженні щодо злочину, окрім як на підставі ухвали слідчого судді, яка постановляється за клопотанням прокурора [1]. В контексті вказаних положень стає зрозумілим, що висновок спеціаліста, умовно кажучи, є попереднім дослідженням речових доказів та обставинки вчиненого кримінального правопорушення з метою своєчасного отримання первинної інформації, котра із часом може бути частково втрачена. Насправді, на нашу думку, часткове повернення давно забутих (можна навіть сказати, рудиментарних) форм оформлення досліджень осіб, котрі мають спеціальні знання, на сьогоднішній день дозволяють більш комплексно та відповідально підійти до інформативного забезпечення досудового розслідування. Тим більше, що у 2020 році статтю 72 КПК України також було доповнено частиною другою, в якій передбачено, що за завідомо неправдивий висновок спеціаліст несе відповідальність, встановлену законом. Відповідна зміна була внесена і у Кримінальний кодекс України, а саме: в ч. 1 ст. 384 було передбачено кримінальну відповідальність спеціаліста за надання завідомо неправдивого висновку.

Як ми вже вище зазначали, спеціалістом, а потім експертом може бути одна особа. Для дослідження наданих об'єктів має використовуватися методика, якою користуються під час проведення експертизи. Не можна скоротити і час для відповідних об'єктивних процесів дослідження, не можуть відрізнитися і висновки за результатами досліджень, якщо вони є науковими. Однією із вимог до висновку спеціаліста є така, що він має відповідати вимогам до висновку експерта (ст. 300 КПК). У окремих вчених виникає питання, що якщо вимоги мають бути однакові, чому результати дослідження мають оформлятися не висновком експерта, а висновком спеціаліста. Подібний підхід законодавці до вирішення цього питання є ніщо інше як спроба приховати фактичне проведення експертизи до початку дізнання вигаданим висновком спеціаліста. Крім цього слід зазначити, що деякі дослідження пов'язані з пошкодженням або знищенням об'єкта (кількість об'єкта може впливати на кваліфікацію діяння), а інколи об'єкт не може зберігатися тривалий час в силу об'єктивних процесів. Це робить неможливим представити експерту зразки для дослідження у натуральному вигляді і він робить висновки за матеріалами досліджень, що відображені у висновку спеціаліста [2, с. 65]. Зі свого боку хочемо звернути увагу на те, що такий підхід є доречним та дозволяє зберегти більшу кількість інформації. До того ж, системне посилення відповідальності спеціаліста шляхом фактичного створення нового процесуального джерела доказів, введення до кола прав спеціаліста право викладати у висновку відомості, що мають значення для кримінального провадження і щодо яких йому не були поставлені запитання (п. 3-1 ч. 4 ст. 71) надають можливість стороні кримінального провадження отримати ті дані, котрі або могли бути втрачені через поверхневий огляд місця події, обумовлений помилками, необізнаністю

слідчого, відсутністю налагодженого тандему зі спеціалістом, або через непрофесійне відношення останнього до своїх обов'язків через відсутність належної відповідальності, або через несвочасне призначення експертизи.

Тобто, висновок спеціаліста можна вважати формою невідкладного реагування на кримінально протиправне діяння, шляхом залучення особи до консультативно-технічної допомоги для отримання доказової інформації із її наступним вивченням та складанням відповідного висновку. Ця форма дозволяє також зберегти інформативну цінність речових доказів, котрі не можуть бути в повній мірі досліджені через певні властивості, котрі втрачають через певний проміжок часу. Також, висновок спеціаліста в окремих випадках розвантажує судових експертів. Що стосується висновку останніх, необхідно зазначити, що висновок експерта більш серйозна та комплексна форма спеціального інформативного забезпечення досудового розслідування. Так, відповідно до ст. 101 КПК України, висновок експерта – це докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи. Кожна сторона кримінального провадження має право надати суду висновок експерта, який ґрунтується на його наукових, технічних або інших спеціальних знаннях. Висновок повинен ґрунтуватися на відомостях, які експерт сприймав безпосередньо або вони стали йому відомі під час дослідження матеріалів, що були надані для проведення дослідження. Експерт дає висновок від свого імені і несе за нього особисту відповідальність. Запитання, які ставляться експертові, та його висновок щодо них не можуть виходити за межі спеціальних знань експерта. Висновок експерта не може ґрунтуватися на доказах, які визнані судом недопустимими. Експерт, який дає висновок щодо психічного стану підозрюваного, обвинуваченого, не має права стверджувати у висновку, чи мав підозрюваний, обвинувачений такий психічний стан, який становить елемент кримінального правопорушення або елемент, що виключає відповідальність за кримінальне правопорушення. Висновок експерта надається в письмовій формі, але кожна сторона має право звернутися до суду з клопотанням про виклик експерта для допиту під час судового розгляду для роз'яснення чи доповнення його висновку. Якщо для проведення експертизи залучається кілька експертів, експерти мають право скласти один висновок або окремі висновки. Висновок передається експертом стороні, за клопотанням якої здійснювалася експертиза. Висновок експерта не є обов'язковим для особи або органу, яка здійснює провадження, але незгода з висновком експерта повинна бути вмотивована у відповідних постанові, ухвалі, вироку [1]. Як ми вказували вище, виходячи із наведених положень, можна підсумувати, що хоча висновок експерта і не є обов'язковим доказом, але у всіх можливих та допустимих випадках він має бути врахований та, фактично, часто вирішує «долю» окремих кримінальних проваджень. Прикладом останньої тези може бути кримінальні правопорушення, передбачені ст. 263 КК України, коли встановлення відношення зброї до вогнепальної має визначальну роль, тобто спеціальні знання експерта у судовій балістиці надають можливість отримати інформацію щодо властивостей предмета кримінального правопорушення. Ще одним прикладом також може бути ситуація, коли для встановлення зброї із якої було вбито особу залучається експерт для проведення ідентифікаційних досліджень із наданими зразками частин боєприпасів, або із наступним співставленням із відповідними зразками, які знаходяться у балістичних обліках.

Під час процесуального доказування достовірність висновку визначається не тільки перевіркою зазначених вище його сторін, а й з'ясуванням відповідності висновків обставинам справи, які не викликають сумніву в слідчого та суду. Установлення відповідності висновків експерта іншим доказам у справі є необхідним етапом оцінювання кожного його висновку. Водночас слідча, судова й експертна практика свідчать про наявність помилок під час проведення експертних досліджень, зумовлених як порушенням цих гарантій слідчими, судьями, експертами, так і наявністю низки питань, що потребують правового вдосконалення. Існують як об'єктивні, так і суб'єктивні умови виникнення нормативно-правових помилок, до яких належать проблеми й недоліки процесуального (правового) характеру.

Звідси випливає, що подолання зазначених помилок може здійснюватися насамперед шляхом правового вдосконалення відповідних нормативних актів, які регламентують проведення судових експертиз. Усунення недоліків суб'єктивного характеру навряд чи може обійтися без методичних заходів, спрямованих, зокрема, на вдосконалення кваліфікації експертів, слідчих, суддів, недостатність котрої, як правило, і зумовлює порушення процесуальних вимог під час призначення та проведення судових експертиз [3, с. 65]. Найпоширенішою нормативно-правовою помилкою є вихід експерта за межі повноважень, наданих йому законом. Перевищення експертом повноважень може полягати як у колі питань, що вирішуються, так і в методиці дослідження. Так, уже відомо, що встановлення в ході експертизи вини особи, мотиву, умислу злочину є питаннями правового характеру й означає втручання в компетенцію слідчого. Однак практика свідчить про інше. У деяких випадках експерти виходять за межі своєї компетенції за «допомогою» слідчого. Відповідаючи на питання, які містять оціночні поняття, вони втручаються в компетенцію слідчого й дають правову, юридичну оцінку фактам [4, с. 67]. Ми погоджуємось із вказаним та зі свого боку зазначимо, що вихід за межі компетенції та прагнення вирішити або іншим чином вплинути на правові питання часто призводить до виникнення помилок та зниження якості дослідження, а також порушення процесуального закону.

Джерелом нормативно-правових помилок судового експерта можуть бути як умисні, так і неумисні неправильні дії або бездіяльність осіб, котрі призначають експертизу. Безумовно, як уже зазначалося, помилковим висновок уважатиметься тільки в разі неможливості експертом установити факт неправильності їхніх дій. У результаті узагальнення експертної практики з'ясовано, що для різних видів експертиз характерні загальні недоліки процесуального характеру: неправильне формулювання питань, у тому числі правового характеру; незадовільна підготовка порівняльного матеріалу; відсутність у постановках про призначення експертизи необхідних для дослідження відомостей; неправильне визначення вихідних даних; неправильне упакування речових доказів і поводження з ними тощо. Усі ці недоліки – результат недостатньої правової регламентації діяльності, пов'язаної з призначенням і проведенням судових експертиз; неналежної підготовки слідчих, судових, експертних кадрів; відсутності сучасної інформації щодо можливостей судових експертиз тощо. Якщо виявлено суперечності між висновками й іншими доказами, то необхідно вивчити взаємопов'язані матеріали справи та з'ясувати, є їх розбіжність наслідком необґрунтованих (помилкових) висновків експерта чи недостовірності доказів, які їм суперечать. У тих випадках, коли причиною суперечності є сам висновок експерта, слідчий або суд має право призначити, відповідно, додаткову (у разі неповного або недостатньо виразного висновку) або повторну експертизу, якщо висновки експерта суперечать обставинам справи або встановлені нові дані, які можуть вплинути на висновки експерта, а також у разі суттєвих процесуальних порушень, що були допущені під час призначення та проведення експертизи. Велике значення для оцінювання висновку експерта має проведення повторної експертизи [3, с. 65]. На жаль, в нашій країні через різне бачення окремих криміналістичних особливостей об'єктів дослідження судовими експертами, підпорядкованими Міністерству юстиції та судовими експертами, котрі знаходяться в системі Міністерства внутрішніх справ дуже часто «страждає» рівень інформаційного забезпечення досудового розслідування. У зв'язку із цим на практиці під час судового розгляду виникає конфлікт висновків, котрі отримуються або стороною обвинувачення (висновки, виконані судовими експертами Науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів МВС України) та стороною захисту (висновки, виконані експертами інститутами судових експертиз), або повторними експертизами, котрі виконувались представниками різних експертних служб та інститутів тощо. Все це не завжди є наслідком експертних помилок, але майже завжди негативно впливає на якість досудового розслідування та судового розгляду із наступним винесенням відповідних вироків.

Правові гарантії правильності висновку судового експерта, порядок виконання судових експертиз, вимог, що пред'являється до висновку судового експерта, його прав та обов'язків, основного змісту висновку, визначені в статті 4 Закону України «Про судову

експертизу», інших нормативно-правових актах, що є важливими правовими гарантіями якості таких експертиз. Висновок експерта є одним із джерел доказів, передбачених процесуальним законодавством, і, не маючи наперед встановленої сили, підлягає обов'язковому оцінюванню суб'єктами доказування. Метою оцінювання є встановлення можливості використання цього висновку як джерела фактів, на яких ґрунтується вирішення справи по суті, і водночас самих цих фактів як доказів [4, с. 387]. Відповідно до положень статті 84 КПК України, висновок експерта є джерелом доказів у кримінальному провадженні, адже судова експертиза оперує науковими критеріями та є результатом проведення спеціальних досліджень, які виходять за межі повсякденних знань, не робить її привілейованим доказом. Слідча та судова практика знала багато випадків, коли критична оцінка у висновку експерта з урахуванням інших зібраних доказів давала змогу виявити допущені помилки й у результаті успішно завершити розслідування [5, с. 16]. Не можна розглядати відокремлено висновок експерта від інших доказів, він визначається тільки в контексті конкретної справи та зібраних у ній інших фактичних даних [6, с. 120]. Висновок експерта як джерело доказів не має переваги перед іншими доказами, не є обов'язковим і підлягає критичному оцінюванню з боку особи, у провадженні якої перебуває справа, адже він, як будь-який інший доказ, повинен ретельно, усебічно перевірятися й оцінюватися. Висновок експерта, як і будь-який доказ, може виявитися сумнівним або неправильним, оскільки експерту можуть бути надані недостовірні вихідні дані або підроблені об'єкти, він може застосувати неналежну методику й навіть допустити помилку. Крім того, на жаль, не можна виключати ймовірності завідомо неправдивого висновку. Тому оцінювання висновку експерта – досить складна процедура. Зокрема, під час цієї процедури слідчому або суду необхідно також оцінити висновок експерта з погляду його повноти й наукової обґрунтованості [3, с. 65]. Враховуючи інформативну та доказову цінність висновку судового експерта, кримінальна відповідальність за винесення завідомо неправдивого висновку є більш ніж оправданою. На сьогоднішній день, попередження про такого роду кримінальну відповідальність передбачене як одна із складових частин висновку (в ч. 2 ст. 102 КПК України вказано, що у висновку експерта обов'язково повинно бути зазначено, що його попереджено про відповідальність за завідомо неправдивий висновок та відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків) [1].

Слідча та судова практика знала багато випадків, коли критична оцінка у висновку експерта з урахуванням інших зібраних доказів давала змогу виявити допущені помилки і, в результаті, успішно завершити розслідування. Висновок судової експертизи є одним із джерел доказів, а фактичні дані, взяті з нього, підлягають дослідженню так само, як і решта здобутих іншим шляхом доказів. Проте судова експертиза відрізняється своїм високим науковим авторитетом та, за загальним правилом, повинна виключати суб'єктивізм отриманої, в результаті її проведення, доказової інформації. Окрім цього, законодавець визначає, що обов'язкові випадки призначення експертиз, відповідно до ч. 2 ст. 242 КПК України слідчий або прокурор зобов'язаний звернутися до експерта для проведення експертизи щодо: 1) встановлення причини смерті; 2) встановлення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень; 3) визначення психічного стану підозрюваного за наявності відомостей, які викликають сумнів щодо його осудності, обмеженої осудності; 4) встановлення віку особи, якщо це необхідно для вирішення питання про можливість притягнення її до кримінальної відповідальності, а іншим способом неможливо отримати ці відомості; 5) встановлення статевої зрілості потерпілої особи в кримінальних провадженнях щодо злочинів, передбачених статтею 155 Кримінального кодексу України [1]. Виходячи із вказаного, можна сказати, що використання спеціальних знань як спеціаліста, так і судового експерта у інформаційному забезпеченні досудового розслідування надає можливість отримати дані, котрі можуть безпеліційно підтвердити факт відношення конкретної особи до конкретного кримінального правопорушення або доповнити вже наявне коло речових доказів. З іншого боку, спеціальні знання вказаних суб'єктів також сприяють удосконаленню наявних інформативно-аналітичних та інших баз даних.

Таким чином, форми використання спеціальних знань в інформаційному забезпеченні досудового розслідування можна класифікувати наступним чином: **за правовою природою: процесуальні** – форми застосування спеціальних знань, котрі безпосередньо передбачені у кримінальному процесуальному законодавстві (участь спеціаліста у слідчих діях, проведення судових експертиз тощо); **непроцесуальні** – форми застосування спеціальних знань, котрі безпосередньо не передбачені у кримінальному процесуальному законодавстві, але є правовими, допустимими та мають інформативну цінність для досудового розслідування (консультативна та довідкова діяльність обізнаних осіб, наприклад, проведення попередніх досліджень матеріальних об'єктів); **за спрямованістю: науково-технічні** – застосування сторонами кримінального провадження знань, викладених у спеціальній науковій та науково-методичній літературі з метою інформаційного забезпечення діяльності у певному кримінально-провадженні; **техніко-криміналістичні** – безпосередня участь спеціаліста та судового експерта у забезпеченні досудового розслідування необхідною інформацією шляхом пошуку, виявлення та вилучення речових доказів із наступним їх детальним вивченням під час проведення судових експертиз. Основними підформами є висновок спеціаліста та висновок експерта; **за суб'єктами: специфічні** – діяльність осіб, котрі володіють спеціальними знаннями та навичками і може надавати консультації, пояснення, довідки та висновки під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок, а також осіб, які володіють науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань [1]; **загально-процесуальні** – діяльність, котра полягає у застосуванні слідчим, оперативним співробітником або іншою обізнаною особою спеціальних знань у певній галузі, на яких в процесуальному порядку покладений обов'язок щодо збирання та оцінювання судових доказів (оцінка витворів мистецтва тощо).

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/paran387#n387>
2. Лук'янчиков, Є. Д. Висновок спеціаліста – джерело доказів у провадженнях про кримінальні проступки. *Actual problems of science and practice : abstracts of XVI International Scientific and Practical Conference, Stockholm, Sweden (May 31 – June 02, 2021)*. 2021. Рр. 64–66.
3. Осипенко І.П., Пророченко В.В. Висновок експерта в досудовому розслідуванні. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:UPF7p2hZPBMJ:lsej.org.ua/2_2020/106.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua&client=opera
4. Абрамова В. Передумови та шляхи подолання нормативно-правових процесуальних помилок у діяльності судового експерта. *Право України*. 2007. № 7. С. 65–69.
5. Експертиза у судовій практиці : науково-практичний посібник / за заг. ред. В.Г. Гончаренка. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 400 с.
6. Курдюков В.В. Деякі питання обов'язкового проведення експертизи в контексті реформування кримінального судочинства України. *Адвокат*. 2012. № 7 (142). С. 15–18
7. Моїсеєв О. Експертна ініціатива та доказове значення експертизи. *Підприємство, господарство і право*. 2012. № 3. С. 121–124

